

ANADOLU'DAN BİR SANAT KENTİ: ESKİŞEHİR

Bensu Kıtırcı
Anadolu Üniversitesi
mavi_bulut_bb@hotmail.com

Türkiye'nin birçok şehrinde olduğu gibi Eskişehir halkı da ilk önce türküleri, manileri, ağıtları, nefesleri ve ilahileri benimsemiş; kına gecelerinde, törensel günlerde, gelin hamamlarında, çeşitli özel günlerinde ve günlük yaşantılarında sık sık kullanmışlardır. Bölgeye ait türkülerde genel olarak askerlik ve sıla temalarının işlendiği görülmektedir.

Halk müziğinin yaygınlaştığı bu dönemle birlikte bilenlerin bağlama çaldıkları, duvarlarında bağlama asılı olan ve gençlerin burada bilen kişilerden bağlama çalmasını öğrendikleri kahvehaneler kurulmaya başlanmıştır. Bu dönemde Osman Özdenkçi, Mustafa Hoşsu, Mehmet Alkan gibi başarılı sanatçılar bu kahvehanelerde yetişip TRT'ye bağlama sanatçısı olarak gitmişlerdir.

Eskişehir'de ilk müzik derleme çalışmaları İstanbul Belediye Konservatuvarı ve Ankara Devlet Konservatuvarı tarafından yapılmış fakat daha sonra Muzaffer Sarısözen, Osman Özdenkçi ve Muammer Uludemir'in çalışmalarıyla yüzün üstünde türkü, oyun havası, ağıt, ilahi, nefes derlenerek notaya geçirilmiştir.

1957 yılına gelindiğinde ise Eskişehir'de ilk Türk Halk Müziği korusu ve 2 yıl sonrasında ise Odunpazarı'nda Ali Karabiyik İdman Yurdu Spor Kulübünde bir koro daha kurulmuştur. Bu koro daha sonra aynı yıl içerisinde kurulan Eskişehir Folklor Cemiyeti'ne katıldı. 1961 yılında Eskişehir Folklor Cemiyeti çalışmalarına Halk Eğitim Merkezi çatısı altında devam etmeye başladı.

Ayrıca Eskişehir'e ait eski kaynakları incelediğimizde, 1950'li yılların başında bir grup gencin Eskişehir Konser ve Tiyatro Derneği'ni kurduğu karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu gençler çalışmalarına eski halkevinde müzik dersleri almış ve çeşitli enstrümanları kullanan çocuklarla ilk yaylı çalgılar oda orkestrasını kurarak başlamışlardır. Başlarında Yunus Emre İlkokul Müdür Yardımcısı Nezir Saygı, Dr. Burhan Cemalcılar ve Reşit Zeytinoğlu'nun olduğunu bildiğimiz topluluk Asri Sineması'nda; dönüşümlü olarak klasik batı müziği ve hafif müzik konserleri vermeye başlayarak bu müzik tarzlarını da halkla tanıştırmışlardır. Ancak klasik batı müziği ve hafif müziğin halk arasında daha yaygınlaşmasını amaçlayan bu topluluğun konser alanı yetersizliğinden dolayı konserleri devamlı kesintilere uğramış ve son bulmuştur.

1964/1965-1965/1966 yıllarında Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası Eskişehir'i pilot çalışma bölgesi olarak seçmiş ve bu iki yıl süresince ilimizde 9 tane konser vermiştir. Fakat 1967 yılında Eskişehir'de halen tiyatro ve konser salonu olarak inşa edilmiş bir yer olmadığı ve çalışmalar güçlkle devam ettiği için konserlere devam edilememiştir. Ancak Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nın himaye ve destekleriyle ilimizde bir Filarmoni derneği kurulmuş olup Halk Eğitim Merkezi çatısı altında küçük bir grupta olsa batı müziği çalışmalarına devam etmiştir.

1973 yılında Eskişehir'de mahalli halk müziği dalında Halk Eğitim Merkezi Müzik Kolu ile Halk Oyunları ve Folklor Cemiyeti faaliyet göstermeye başlamıştır. Türk müziği dalında Türk Müziği ve Folklor Derneği, Batı müziği dalında ise Filarmoni Derneği müzik çalışmalarını sürdürmüş ayrıca kuruluşlar müziği halk oyunlarıyla zenginleştirmiş ve çeşitli zamanlarda halka açık ücretsiz konserler düzenlemişlerdir. 1985 yılında Ahmet Öztürk ve İsmet Göksel yönetiminde Eskişehir Belediye Konservatuvarı kurulur ve koro çalışmaları burada yapılmaya başlanır. Fakat yönetimin

koro çalışmalarını ciddiye almamasından dolayı koro çalışmalarına son verilir ve konservatuvar kapatılır.

Fakat daha sonra 1986 yılına gelindiğinde Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'in Anadolu Üniversitesi Devlet Konservatuvarı'nı kurduğunu ve 1998-1999 öğretim yılında müzik ve bale ilköğretim okulunu açarak 6. Sınıftan itibaren öğrenci almaya başladığını biliyoruz. Bizce bu olay Türk müzik tarihi ve Eskişehir kenti açısından son derecede önem taşımaktadır. Çünkü Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerin dışında Türkiye'de ilk kez 'belediye konservatuvarları hariç' bir konservatuvarın , o zamanlar 300.000 nüfusa sahip bir şehirde açılması hiç de kolay değildir.

Devlet Konservatuvarı bünyesinden kısa sürede öğretim elemanlarından oluşan Yaylı Çalgılar Oda Orkestrası, bir senfoni orkestrası ve bir tiyatro topluluğu olan Tiyatro Anadolu yaratılmıştır. 2004 yılında Şef Burak Tüzün'ün Şefliği ve Genel Müzik Kordinatörlüğü'nde Anadolu Üniversitesi Senfoni orkestrası kurulmuştur. Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrası kurulduğu günden itibaren genç solist ve şeflere sağladığı olanaklar, gerçekleştirdiği ilk seslendirmeler, başarılı turneleri, değişik birimlerle yaptığı iş birliği sonunda ortaya çıkan başarılı projeleriyle sürekli bir ilerleme kat etmiştir. Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrası; Cumhuriyetimizin ilk kuşak bestecilerinin hayattaki son temsilcisi olan Faik Canselen'in, geçmişin ünlü tango bestecisi Necip Celal Andel'in ve genç Türk Bestecilerinin eserlerinin ilk seslendirilişleri ve bunların büyük bir kısmının CD kaydının yapılmış olmasını sağlayarak Türk Müzik Tarihine önemli katkılarda bulunmuştur. Orkestra her sezon yeni projeleriyle beraber Şef Burak Tüzün'ün önderliğinde konserlerine devam etmektedir.

İki üniversite içerisinde bulunan ve bunun dışında şehrin çeşitli yerlerine gerçekleştirilecek etkinliklere göre kurulmuş olan sahneler sayesinde geçmiş dönemlerde kesintiye uğrayan etkinlikler düzenli bir hal almıştır.

Eskişehir de bulunan 2 üniversite sayesinde genç nüfus ve bunun doğrultusunda da şehirdeki kültür sanat etkinlikleri artmaya başladı. 1995 yılında şehirde çeşitli etkinlikler düzenleyen Zeytinözü Eğitim, Bilim ve Kültür Vakfı; Uluslar arası Eskişehir Festivali'ni düzenlemeye başladı. 2001 yılında ise Uluslar arası Eskişehir Festivali'ni Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin öncülüğünde kurulan Eskişehir Kentsel Gelişim Vakfı ile birleşerek devam ettiremeye başladı. Bu festival kapsamında her sene ekim ayının ikinci cumartesisinden itibaren 9 gün boyunca şehirde tiyatro, sinema ve müzik alanlarında çeşitli etkinlikler düzenlenmeye başlandı. Amaçları kültür ve sanat etkinliklerinin Anadolu'da yaygınlaşması, sanat etkinlikleri ve festivallerin Türkiye'nin üç büyük kenti dışında da yaygınlaşmasına öncülük etmek ve bu konuda iyi bir örnek oluşturmak, Eskişehir'i uluslar arası standartlarda bir 'festival kenti' haline getirmek, sanat ve kültürün en nitelikli örneklerini Eskişehir halkıyla buluşturmak ve çocuklara ve gençlere yönelik programlara ağırlık vererek ülkenin geleceğine yatırım yapmak olan festival hem Eskişehir'e okumak için gelmiş olan öğrenciler tarafından hem de Eskişehir'in yerel halkı tarafından büyük destek gördü. 2009 yılına kadar gerçekleştirdiği etkinliklerle geniş bir gösteri yelpazesi olan Uluslar arası Eskişehir Festivali kapsamında 4877 yerli ve yabancı sanatçının katılımıyla 419 etkinlik gerçekleştirildi. Sekizinci yılında 'Konuk Ülke Programı' adıyla amacı her yıl seçilen bir ülkeyi konuk olarak davet edip o ülkenin yönlerini tanıtmak, festival programında ağırlıklı olarak o ülkenin sanatçılarına yer vermek ve Eskişehir'le konuk ülke iş çevrelerinin ilişkilerini geliştirmek için çeşitli etkinlikler düzenlemek olan yepyeni bir uygulamaya başlandı. 2002 yılından itibaren İspanya, Avusturya, İtalya, Rusya,

Finlandiya, Portekiz ve Almanya şehrimize konuk oldular. Ayrıca bu festival sayesinde bir çok ilke de imza atıldı. Örneğin 1997 yılındaki 3. Festival açılış konserinde Şef Betin Güneş'in yönetimindeki Uluslar arası Eskişehir Festival Orkestrası'nın solistleri Ayla Erduran (keman) ve Alexander Rudin (viyolonsel)'di. Bu konserde Avrupa'nın önde gelen orkestralarının birinci sehparlarında dünyanın en oneli orkestra şefleriyle birlikte müzik yapan, Türkiye'nin yetiştirdiği üç kuşak müzisyenin bir araya getirilmesiyle tarihimizin ilk 'müzik milli takımı' kuruldu.

Eskişehir'in müzik alanındaki gelişimi konservatuvar ve Uluslar arası Eskişehir Festivali ile de sınırlı değildi. 2001 yılında Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen'in talimatları ve gayretleri sonucu Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası kuruldu. İlk başta sadece senfonik repertuarı ile konserler veren orkestra Aralık 2004'de Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü ve Eskişehir Büyükşehir Belediyesi'nin destekleriyle Opera alanındaki çalışmalarına başladı ve bu alanda da bir çok başarılı performansa imza attı. Açılış konserini 25 ocak 2002 tarihinde şef Bujor Hoinic ile Turgut Özakman sahnesinde gerçekleştiren orkestra ilk dönemlerde iki haftada bir konserler vermeye başladı. Fakat daha sonra sanat severlerin yoğun ilgi ve talebi üzerine konserlerini haftada iki kereye çıkardı. Büyükşehir Belediye Başkanı Prof. Dr. Yılmaz Büyükerşen Büyükşehir Belediyesi Senfoni orkestrasının amacını "Amacımız çok sesli müziği yaygınlaştırmak. Çok sesli müzik kültürünün kökleşip, yaygınlaştırılarak geliştirilmesini sağlamak. Büyükşehir Belediyesi Senfoni Orkestrası, bu hedef doğrultusunda her kesime yönelik eğitsel ve sanatsal etkinliklerde bulunacaktır" diyerek açıkladı. Orkestra konserlerine yeni konuları ve yenilenen repertuarı ile her hafta Cuma ve Cumartesi günleri Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Kültür Sarayı'nda devam etmektedir.

Günümüzde yaşadığımız Eskişehir ili haftanın iki günü senfoni orkestrası konserleri, iki günü tiyatro temsilleri, Anadolu Üniversitesi Senfoni Orkestrası ile 15 günde bir konserleri, Tiyatro Anadolu'su ile haftada iki gün temsilleri, sayısız konservatuvar etkinlikleri ve belediye konservatuvarı etkinlikleri ile yaşanan-yaşayan hemen her gecesi sanatsal etkinliklerle dolu bir sanat kenti olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu etkinliklerin yalnızca 741.736 nüfuslu bir kentte gerçekleştiğini lütfen unutmayalım.

Referanslar

- Eskişehir İl Yılığ*. 1973. Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
 _____ . 1967. Eskişehir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Eskişehir.1996. Global Medya Hizmetleri ve Halkla İlişkiler Tic. Ltd. Şti.
 M. Şinasi Acar. 2009. *Eskişehir "Zaman,Mekan,İnsan"* Eskişehir Ticaret Odası Yayınları